

PREPORUKE

ZA UNAPREĐENJE MREŽE SLUŽBI ZA POMOĆ I PODRŠKU OŠTEĆENIMA I ŽRTVAMA KRIVIČNIH DELA I SVEDOCIMA U KRIVIČNIM POSTUPCIMA U REPUBLICI SRBIJI

Sadržaj

1.	Uvodna razmatranja .....
1.1.	Cilj dokumenta .....
1.2.	Uslovi za stvaranje sveobuhvatnog nacionalnog sistema podrške oštećenima, žrtvama i svedocima krivičnih dela .....
1.3.	Aktuelno stanje i glavni izazovi .....
1.4.	Prioritetne aktivnosti .....
2.	Organizacioni dijagram br.1: Šema horizontalna i vertikalne saradnje i povezivanja nadležnih resornih ministarstava, državnih i pravosudnih organa i organizacija civilnog društva u oblasti podrške oštećenima, žrtvama i svjedocima krivičnih dela u RS
3.	Organizacioni dijagram br.2: Segment edukacije za pružaoce usluga podrške oštećenima, žrtvama i svjedocima krivičnih dela, odnosno organizacija obuke za volontere pri sudskim i tužilačkim Službama za pomoć i podršku oštećenima i svjedocima, odnosno kontakt tačke/jedinice pri MUP
4.	Preporuke .....
Annex 1	– Izveštaj o proceni potreba u vezi sa stanjem u oblasti podrške svjedocima/žrtvama u krivično-pravnom sistemu Republike Srbije .....
Annex 2	– Normativna analiza „Položaj žrtve krivičnog dela/oštećenog krivičnim delom u krivičnopravnom sistemu Srbije – aktuelno stanje, potrebe i moguće promene“ .....

1.Uvodna razmatranja

Počev od jula 2015. godine Misija OEBS-a u Srbiji sprovodi projekat “*Podrška uspostavljanju nacionalnog sistema podrške žrtvama i svedocima krivičnih dela u Srbiji*” čiji je fokus na institucionalizaciji službi za pomoć i podršku pri javnim tužilaštvima i policiji u Republici Srbiji. U saradnji sa predstavnicima Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Republičkog javnog tužilaštva, Državnog veća tužilaca, Visokog saveta sudstva, Vrhovnog kasacionog suda, Viktimološkog društva Srbije i predstavnikom akademske zajednice, oformljen je Nadzorni odbor na projektu, kojem je povereno razvijanje ove Preporuke.

Ovaj dokument predstavlja rezultat zajedničkog rada članova Nadzornog odbora kako bi se kroz uključivanje svih relevantnih državnih i pravosudnih organa, kao i organizacija civilnog društva koja se bave pružanjem podrške oštećenima i svedocima, definisale smernice za izgradnju sveobuhvatnog nacionalnog sistema podrške žrtvama krivičnih dela, u skladu sa standardima pravnih tekovina Evropske unije, a pre svega u skladu sa *Direktivom 2012/29/EU kojom se uspostavljaju minimalni standardi o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta*,¹ kao i u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23. U svojstvu članova Nadzornog odbora, na izradi Preporuke učestvovali su: Radmila Dičić-Dragičević (Vrhovni kasacioni sud), Branka Bančević (Visoki savet sudstva), Sonja Vidanović (Visoki savet sudstva), Savo Đurđić (Visoki savet sudstva), Tamara Mirović (Republičko javno tužilaštvo), Tatjana Lagumdžija (Državno veće tužilaca), Branko Stamenković (Republičko javno tužilaštvo/Državno veće tužilaca), Marijana Santrač (Republičko javno tužilaštvo/Državno veće tužilaca), profesor dr Milan Škulić (Pravni fakultet), Milica Kolaković-Bojović (Ministarstvo pravde), Vladimir Vukićević (Ministarstvo pravde), Jelena Tomković (Ministarstvo unutrašnjih poslova), Jasmina Puhača (Ministarstvo unutrašnjih poslova), Vesna Nikolić-Ristanović i Jasmina Nikolić (Viktimološko društvo Srbije).

Projekat Misije OEBS-a se realizuje uz finansijsku podršku vlada Nemačke i Holandije.

1.1. Cilj dokumenta

Cilj Preporuke jeste definisanje smernica za stvaranje i dalje unapređenje sveobuhvatnog nacionalnog sistema pomoći i podrške oštećenim licima, žrtvama i svedocima kako bi se obezbedilo ostvarivanje njihovih prava kroz sve faze krivičnog postupka u skladu sa standardima pravnih tekovina Evropske unije, a pre svega u skladu sa *Direktivom 2012/29/EU kojom se uspostavljaju minimalni standardi o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta*, kao i u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23. Osnovni princip u izradi

---

¹ *Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Evropskog saveta od 25. oktobra 2012. godine kojom se uspostavljaju minimalni standardi o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta i zamenjuje Okvirna odluka Saveta 2001/220/JHA*, Službeni glasnik Evropske unije br. L 315/57, 14.11.2012.godine [u daljem tekstu: Direktiva 2012/29/EU]

Preporuka jeste identifikacija onih oblasti u kojima je neophodno sprovesti određene aktivnosti kako bi se postigao visok stepen realizacije prava žrtava.

1.2. Uslovi za stvaranje sveobuhvatnog nacionalnog sistema podrške oštećenima, žrtvama i svedocima krivičnih dela

Da bi se uspostavio efikasan i sveobuhvatan sistem podrške oštećenima, žrtvama i svedocima krivičnih dela, potrebno je ostvariti saradnju između svih aktera koji učestvuju u pružanju podrške, i to kroz uspostavljanje:

1. Prvobitne horizontalne saradnje između Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova kako bi se izdefinisale kontakt osobe i/ili oformile fokalne kordinacione kancelarije za pitanje ostvarivanja prava žrtava pri nadležnim ministarstvima;
2. Kordinacionog tela za ostvarivanje prava žrtava, sastavljenog od predstavnika najrelevantnijih državnih organa u ovoj oblasti, a koje bi se bavilo strateškim planiranjem, definisanjem i sprovođenjem novodefinisanog strateškog okvira (Nacionalne strategije za ostavarivanje prava žrtava i propratnog Akcionog plana);
3. Saradnje Kordinacionog tela sa drugim relevantnim ministarstvima (kao što su Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Ministarstvo zdravlja);
4. Horizontalne saradnje između pojedinačnih Službi za podršku oštećenim licima i svedocima uspostavljenih pri Viši sudovima (pri 25 Viših sudova), Višim javnim tužilaštvima (za sada u 4 apelaciona centra, kao i budućih Službi koje će biti osnovane pri ostalim javnim tužilaštvima), Upravi kriminalističke policije (pri 27 Policijske uprave) i organizacija civilnog društva koje pružaju opšte i specijalizovane usluge podrške žrtvama krivičnih dela;
5. Iskorišćavanje postojećih institucionalnih kapaciteta onih službi za podršku koje su već uspostavljena pri sudovima i javnim tužilaštvima;
6. Podizanje kapaciteta institucija/organizacija koja bi u buduće trebale da se bave pružanjem podrške (npr. organizacije civilnog društva, institucije socijalne zaštite).

1.3. Aktuelno stanje u oblasti pružanja usluge podrške i glavni izazovi

Prilikom izrade ovog dokumenta prikupljeni su podaci o radu i procedurama postupanja državnih organa i organizacija civilnog društva koje pružaju neki vid podrške ili informisanja oštećenim licima, žrtvama i svedocima krivičnih dela. Na osnovu dostavljenih podataka uočene su određene dobre prakse i izazovi sa kojima se ove institucije suočavaju prilikom kontakta sa žrtvama, odnosno pružanja usluge podrške ili informisanja.

Sudske službe

Počev od 2013. godine Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova omogućeno je uspostavljanje Službe za pomoć i podršku svedocima i oštećenima (SPP) pri svim Višim sudovima u Republici Srbiji. Danas takva služba postoji u 25 Viših sudova.

Na osnovu Izveštaja o postupanju Službe za pomoć i podršku oštećenima i svedocima Višeg suda u Beogradu – Odeljenja za ratne zločine iz 2015. godine, statistički podaci pokazuju da je asistenciju SPP-a imalo ukupno 2856 svedoka, od kojih je 782 bilo svedoka-oštećenih, a 716 svedoka nisu državljani RS. Od početka rada svog rada SPP je angažovana u 292 predmeta, i to u predmetima ratnih zločina, kako u istražnoj fazi tako i u fazi glavnog pretresa, predmetima po zamolnici, a počev od 2010. godine i u predmetima organizovanog kriminala.

SPP u Višem sudu u Beogradu pruža podršku svim svedocima koji svedoče pred Posebnim odeljenjima. Međutim, uvođenjem koncepta tužilačke istrage izgubio se kontinuitet u pružanju usluge podrške pre faze glavnog pretresa. Zbog težine krivičnih dela i naročite osetljivosti svedoka koji se pred ovim odeljenjima pojavljuju, prepoznata je potreba da se službe za podršku oštećenih i svedoka uspostave i pri Tužilaštvu za ratne zločine koja bi zapošljavala i jednog psihologa.

Periodično prikupljanje podataka o radu svih SPP bi bilo celishodno, kako bi se adekvatno mapirale potrebe i izazovi svih SPP širom RS. Izveštavanje o radu od strane svih SPP u vidu kvartalnih izveštaja bi bilo poželjno kako bi se celokupno sagledale prakse postupanja.

Javnotužilačke službe

Od 2013. godine u Republici Srbiji primenjuje se novi Zakonik o krivičnom postupku prema kome javni tužilac rukovodi istragom, zbog čega se pojavila potreba da se Službe za podršku oštećenim licima/svedocima osnuju u javnim tužilaštvima, kako bi ova lica dobila potrebnu informaciju i podršku već u fazi istrage. U tom smislu, Služba za informisanje oštećenih lica i svedoka počela je sa radom u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu u aprilu 2014. godine, a u decembru 2015. godine počele su sa radom i Službe u Višim javnim tužilaštvima u Novom Sadu, Kragujevcu i Nišu. U prvoj fazi Službe pružaju informacije oštećenim licima i svedocima o njihovim pravima u krivičnom postupku, a plan je da se, intenziviranjem saradnje i procesa upućivanja u relevantne nevladine organizacije i državne institucije, u narednoj fazi ove službe razviju u Službe za podršku oštećenim licima i svedocima i da budu osnovane i pri drugim višim javnim tužilaštvima u većim gradovima, kao i u pojedinim osnovnim javnim tužilaštvima i u Tužilaštvu za organizovani kriminal i Tužilaštvu za ratne zločine.

Služba za informisanje oštećenih lica i svedoka u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu, od početka svog rada ostvarila je komunikaciju sa oko 2100 lica, dostavljanjem letka uz poziv oštećenim licima i svedocima za davanje iskaza u javnom tužilaštvu, koji sadrži informaciju o pravima oštećenih lica i svedoka u krivičnom postupku i kontakt informaciju Službe, Otprilike 10-15% ovih lica obratilo se zatim Službi za informisanje oštećenih lica i svedoka

za dodatne informacije. Pružanje informacija odvija se najčešće putem telefona, retko dolaskom lica u Službu. Najviše upita i kontakta ostvaruje se u vezi samog poziva ili nemogućnosti odazivanja na poziv u navedenom terminu. Ukoliko se postavljaju pravna pitanja, Služba ova lica povezuje sa postupajućim zamenikom javnog tužioca, koja se zatim odvija u okvirima Zakonika o krivičnom postupku. Služba pruža isključivo tehničke informacije koje doprinose boljoj komunikaciji i saradnji javnog tužilaštva i oštećenih i svedoka u krivičnom postupku, što je od izuzetnog značaja za unapređenje ostvarivanja prava žrtava – oštećenih lica u krivičnom postupku i za uspešno krivično gonjenje teških krivičnih dela.

Tokom 2016. godine Republički javni tužilac je formirala Radnu grupu koja je sastavila Uputstvo o postupanju Službe za informisanje i podršku oštećenima i svedocima krivičnih dela u javnim tužilaštvima, kako bi se postupanje Službi uniformizovalo.

Izazovi sa kojima se Službe u javnim tužilaštvima sreću u radu jesu nedovoljni materijalni resursi - nedostatak adekvatno opremljenih prostorija, nedovoljan broj i obučenost kadrova za pružanje podrške prema standardima EU Direktive 2012/29 i pitanje dugoročne održivosti, odnosno uspostavljanja održivog sistema zasnovanog na adekvatnim ljudskim i materijalnim resursima u svim većim javnim tužilaštvima, uz njihovu koordinaciju i saradnju sa nadležnim službenicima MUP-a, Službama za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u sudovima, opštim i specijalizovanim NVO, i drugim nadležnim državnim organima i institucijama. Takođe je potrebno unaprediti i pravni okvir, u skladu sa strateškim pristupom ovoj temi.

Ministarstvo unutrašnjih poslova

Pri ministarstvu unutrašnjih poslova određena su 54 kordinatora za sprečavanje nasilja u porodici (po 2 kordinatora u svih 27 Policijskih uprava). U njihovoj nadležnosti je rad isključivo sa žrtvama krivičnih dela koja su povezana sa delima nasilja u porodici.

Na osnovu podataka koji su prikupljeni, jedan od izazova sa kojima se kojim se policijski službenici suočavaju u radu sa oštećenima kr. delima sa elementima nasilja jeste ne poznavanje zakonskih ovlašćenja policijskih službenika. U odnosu na to često se dešava da žrtve stiču pogrešan utisak kada je policija u pitanju u smislu očekivnja u delu zaštite. Iz tih razloga dešava se da žrte od policije očekuju neki od vidova zaštite koji je u nadležnosti drugih institucija u sistemu.

Nedostupnost jasnih informacija o vrstama usluge koje MUP pruža konkretnim žrtvama krivičnih dela mogla bi se premostiti razvijanjem i distribucijom adekvatnog materijala za informisanje građana.

Organizacije civilnog društva

Na osnovu podataka koje je Viktimološko društvo Srbije dostavilo, kao glavni izazov identifikovana je potreba za postojanjem Koordinacionog tela na nacionalnom i na lokalnom nivou, u koje bi ušli ne samo predstavnici MUP, Ministarstva pravde, odnosno sudova i tužilaštava i OCD koje pružaju pomoć žrtvama, već i predstavnici Ministarstva zdravlja, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Ministarstva prosvete, nauke i

tehnološkog razvoja. Na osnovu iskustva OCD samo kordinacija rada svih ovih ministarstava, odnosno službi na lokalnom nivou, i uspostavljanje sistema razmene informacija i diskusije slučajeva na lokalnom nivou, može da vodi stvaranju efikasnog sistema pomoći i podrške žrtvama, što su iskustva na lokalnom nivou mnogo puta pokazala. Naglašeno je iskustvo MUP i VDS.

Nakon toga je istaknuta potreba za postojanjem Nacionalnog mehanizma-Centra za upućivanje i davanje osnovnih informacija, u kome bi radili osobe obučene za senzitivni kontakt sa žrtvama, koji bi vodio i stalno ažurirao bazu podataka službi za žrtve koja bi bila osnova za davanje informacija i upućivanje. Ovaj centar bi omogućio brži pristup potrebnim službama i smanjio lutanje kroz sistem do koga bi neminovno došlo ukoliko bi se oslonili samo na sistem upućivanja između službi za žrtve u državnim organima i OCD. Takav sistem bi trebalo da funkcioniše u saradnji sa Nacionalnim i lokalnim koordinacionim telima.

Glavni izazovi za uspostavljanje i unapređenje sistema:

1. Uspostavljanje vidova formalne saradnje između nadležnih ministarstava (Ministarstvo pravde i Ministarstvo unutrašnjih poslova)
2. Uspostavljanje adekvatnih kordinacionih kancelarija pri Ministarstvu pravde i Ministarstvu unutrašnjih poslova koje bi se starale o međusobnoj horizontalnoj saradnji između dva ministarstva, odnosno o koordiniranju rada pojedinačnih službi za podršku oštećenim licima i svedocima uspostavljenih pri pravosudnim organima (Viši sudovi i, za sada, 4 Viša javna tužilaštva) i u MUP-u kada budu uspostavljeni (u 27 Policijskih uprava na teritoriji RS)
3. Definisanje jedinica/ kontakt osoba za podršku žrtvama/osoba za vezu sa žrtvama pri MUP-u
4. Uspostavljanje formalnog sistema upućivanja žrtava, i to između službi za podršku pri državnim institucijama i opštim/specijalizovanim organizacijama civilnog društva sa iskustvom u radu sa različitim kategorijama žrtava kojima je potrebno pružanje praktične, psiho-socijalne i emotivne podrške
5. Uspostavljanje jasno definisanog, formalnog okvira o uslovima konkurisanja i ostvarivanja institucionalne finansijske podrške organizacijama civilnog društva koje pružaju usluge psihosocijalne i emotivne podršku žrtvama od strane nadležnog kordinacionog tela pri Ministarstvu pravde
6. Podizanje kapaciteta postojećih službi pri sudovima i javnim tužilaštvima, odnosno službi za podršku koje tek treba da se uspostave pri MUP-u

1.4. Prioritetne aktivnosti:

1. Formiranje Kordinacionog tela za ostvarivanje prava žrtava, sastavljenog od predstavnika Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Visokog saveta sudstva, Vrhovnog

kasacionog suda, Republičkog javnog tužilaštva, Državnog veća tužilaca i organizacija civilnog društva aktivnih u ovoj oblasti

2. Uspostavljanje prvobitnog međusektorskog dijaloga između Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova radi tačnog definisanja načina komunikacije i saradnje resornih ministarstava u oblasti podrške žrtvama krivičnih dela

3. Uspostavljanje službe za podršku žrtvama pri MUP-u, odnosno dalje osnivanje i razvijanje službi za podršku žrtvama pri pravosudnim organima. Nužno je definisati promene koje izgradnja i funkcionisanje ovakve vrste pojedinačnih službi iziskuju, a naročito:

1.) *organizacionih*,

2) *kadrovskih* (takođe odrediti da li one poslove iz svoje nadležnosti obavljaju isključivo neposredno, upućivanjem na OCD i/ili angažovanjem obučenih volontera),

3) *normativnih* promena.

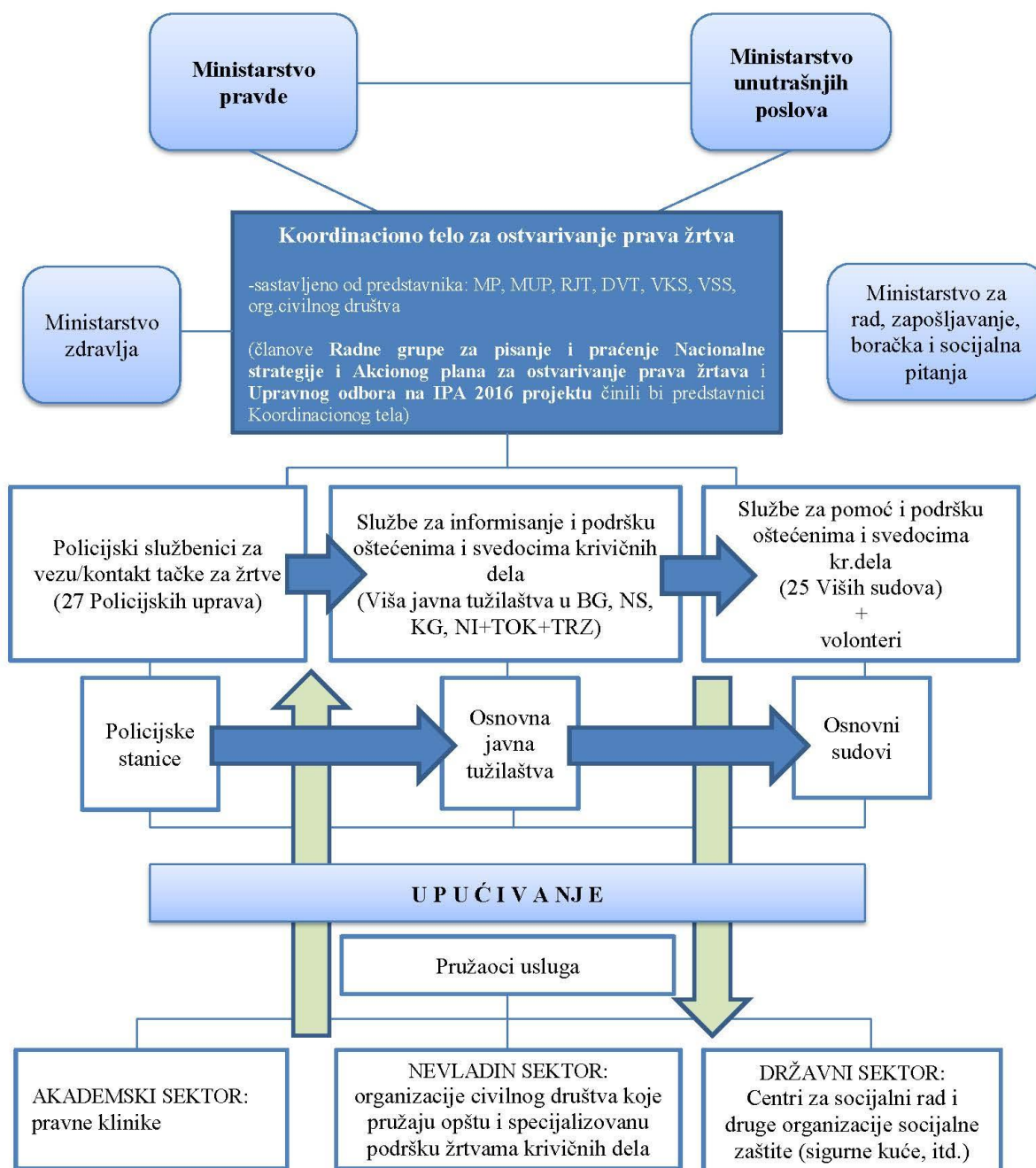
4. Uspostavljanje formalnog i efikasnog *sistema upućivanja žrtava* opštim i specijalizovanim organizacijama civilnog društva od strane službi za podršku državnih institucija kod kojih takav sistem formalnog upućivanja još ne postoji.

5. Jasno definisanje načina i uslova konkurisanja za institucionalnu podršku radi pružanje opšte i specijalizovane usluge od strane organizacija civilnog društva žrtvama krivičnih dela.

6. Jačanje kapaciteta službi za podršku kroz kontinuirano unapređenje stručnih kapaciteta zaposlenih u tim službama.

Organizacioni dijagram br.1

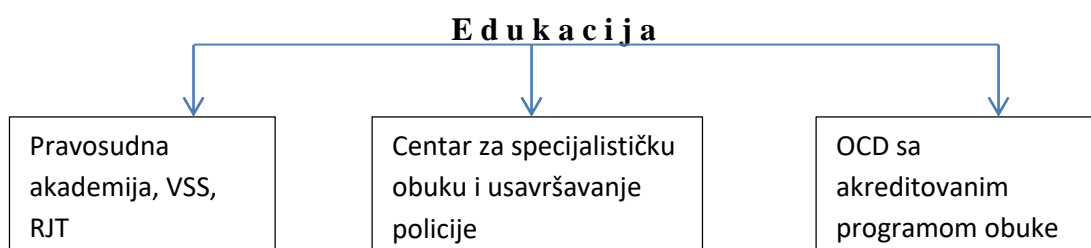
Šema horizontalne i vertikalne saradnje i povezivanja nadležnih resornih ministarstava, državnih i pravosudnih organa i organizacija civilnog društva

Organizacioni dijagram br.2

Segment edukacije za pružaoce usluga podrške žrtvama krivičnih dela i obuke za volontere pri sudskim i tužilačkim Službama za pomoć i podršku oštećenima i svedocima, odnosno kontakt tačke/jedinice pri MUP

4. Preporuke

Imajući u vidu sve strateške dokumente Republike Srbije ključne za oblast reforme pravosuđa i ostvarivanja prava oštećenih, žrtava i svedoka krivičnih dela (Nacionalna strategija za reformu pravosuđa 2013-2018, Akcioni plan za Poglavlje 23 i 24), međunarodne standarde (Direktiva EU 2012/29 o uspostavljanju minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava krivičnih dela), kao i ekspertske analize eksperta Svetske banke, Nadzorni odbor sastavljen od članova svih relevantnih institucija uključenih u pružanje podrške žrtvama krivičnih dela u RS, zajednički je formulisao sledeće preporuke:

I. Oformiti nacionalno **Kordinaciono telo za ostvarivanje prava žrtava** u čijem radu bi učestvovali predstavnici svih relevantnih organa i organizacija u ovoj oblasti (Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Visokog saveta sudstva, Vrhovnog kasacionog suda, Republičkog javnog tužilaštva, Državnog veća tužilaca i organizacija civilnog društva).

II. Oformiti **Radnu grupu za pisanje i sprovođenje Nacionalne Strategije za ostvarivanje prava žrtava i propratnog Akcionog plana**, i pristupiti **strateškom planiranju** u oblasti ostvarivanja prava žrtava u krivično-pravnom sistemu Republike Srbije, i to kroz:

- formulisanje **Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava** koji bi definisao politike RS u ovoj oblasti, i
- formulisanje **Akcionog plana** za sprovođenje Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava koji bi bliže odredio aktivnosti i konkretizovao vremenski period u kome se one moraju sprovesti.

Članove Radne grupe činili bi članovi Kordinacionog tela za ostvarivanje prava žrtava.

Strateški okvir Vlade Republike Srbije bi trebao da mapira i obuhvati sledeće aktivnosti:

1. **Izmene normativnog okvira** radi usklađivanja krivično-pravne materije iz oblasti prava žrtava sa standardima Evropske unije, pre svega sa Direktivom EU 2012/29, i koji bi se odnosio na razne aspekte ostvarivanja prava žrtava, kao što su: uspostavljanje efektivnog i održivog institucionalnog okvira kako bi se ostvario pristup Službama za podršku i pomoć žrtvama i svedocima krivičnih dela; propisivanje minimum standarda za njihov rad; definisanje principa individualne procene)
  2. **Uspostavljanje organizaciono-institucionalnog okvira**, tj. definisanje *uloge službi* za podršku pri sudovima, javnim tužilaštvima i MUP-u, odnosno definisati *potrebne normativne, organizacione, kadrovske i finansijsko-materijalne uslove* koje je nužno obezbediti kako bi se one osnovale /unapredile
  3. **Uspostavljanje, uvezivanje i jačanje međusektorske saradnje** između ministarstava i institucija koje dolaze u kontakt sa žrtvama i svedocima krivičnih dela u različitim fazama krivičnog postupka
- Izrada **protokola** koji bi definisali modalitete saradnje između institucija koje pružaju podršku žrtvama i svedocima krivičnih dela

- Razvijanje **mehanizma upućivanja** između institucija koje se uključene u pružanje podrške žrtvama (odrediti način **upućivanja** žrtava između državnih organa i organizacija civilnog društva (npr. opt-out sistem upućivanja), kao i međusobno između državnih organa)
- 4. **Praćenje informacija i monitoring rada** pružalaca podrške žrtvama
- 5. **Vrsta i obim edukacije** pružalaca podrške (neophodno je jasno definisati broj polaznika obuke i institucije koje će biti uključene, teme koje bi bile obuhvaćene, strukturu i broj edukatora, i to na način kako bi se maksimalno iskoristio kapacitet edukatora iz sfere organizacija civilnog društva)
- 6. **Obezbeđivanje održivosti sistema** podrške žrtvama krivičnih dela (npr. pomoću modela finansiranja sistema iz sredstava prikupljenih kroz institut odlaganja krivičnog gonjenja i primene Pravilnika o dodeli sredstava prikupljenih po osnovu odlaganja krivičnog gonjenja, ili primenom Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela)

III. Potrebno je odrediti **ulogu organizacija civilnog društva** u nacionalnom sistemu pružanja podrške žrtvama i način i uslove finansiranja usluga koje one pružaju (obezbeđenje usluga socijalne zaštite-čl.64 Zakona o socijalnoj zaštiti, licenciranje pružalaca usluga socijalne zaštite i akreditacija programa obuke/pružanja usluge – čl.176-205)

IV. Izraditi nacrt Protokola za procenu individualne vulnerabilnosti svake žrtve i svedoka, a koji bi se koristio kao instrument za prepoznavanje kategorija naročito osetljivih žrtava i svedoka od strane svih državnih i nevladinih aktera u oblasti pružanja podrške žrtvama i svedocima

V. Razviti elektronski IT sistem koji bi umrežio sve relevantne državne organe

VI. Organizovati nacionalnu medijsku kampanju kako bi se pospešila vidljivosti postojećih službi za podršku oštećenima i svedocima krivičnih dela